

ВІДГУК

опонента – доктора юридичних наук, професора,
Гритенко Оксани Анатоліївни – на дисертаційне дослідження
Крохмаль Наталії Володимирівни на тему «Кваліфікація насильницько-статевих
кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності», подану до захисту в
разову спеціалізовану вчену раду Одеського державного університету внутрішніх
справ на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність» галузі знань 26 «Цивільна безпека»

Актуальність теми. Проблематика кримінально-правової кваліфікації посягань на статеву свободу та статеву недоторканість особи належить до тих напрямів юридичної науки, в яких помилка правозастосувача має особливо відчутні наслідки. Йдеться не лише про правильний вибір статті Особливої частини Кримінального кодексу України, а про належне визначення меж кримінальної відповідальності, забезпечення прав потерпілої особи, коректне формування предмета доказування, обсягу підозри й обвинувачення та, в кінцевому підсумку, реалізацію принципів законності, справедливості й невідворотності кримінальної відповідальності. З огляду на це обрана Крохмаль Н. В. тема дисертації є безперечно актуальною як для кримінально-правової доктрини, так і для практичної діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

Актуальність дослідження посилюється істотною трансформацією законодавчого підходу до сексуальних кримінальних правопорушень, що відбулася під впливом міжнародних стандартів захисту прав людини. Перехід від традиційної моделі, орієнтованої насамперед на наявність фізичного насильства або очевидного примусу, до моделі, центральним елементом якої є добровільність волевиявлення, змінив не лише законодавчі формулювання, а й саму логіку кваліфікації. У практичній площині це означає необхідність оцінювати поведінку сторін, психоемоційний стан потерпілої особи, залежність, страх, безпорадність, психологічний тиск, цифрову комунікацію, попередні відносини та інші обставини, які можуть впливати на реальну свободу волі.

Відповідно, перед правоохоронними органами постає складне завдання: з одного боку, не допускати стереотипного ототожнення відсутності фізичного опору з наявністю згоди, а з іншого - зберігати вимоги правової визначеності, презумпції невинуватості та доказової обґрунтованості кримінально-правової оцінки. Саме на цьому перетині правозахисної та гарантійної функцій кримінального права дисертантка вибудовує власну концепцію кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень.

Додаткової гостроти темі надають умови збройної агресії проти України. Сексуальне насильство може вчинятися як загальнокримінальне посягання, так і в контексті збройного конфлікту, коли воно використовується як засіб залякування, приниження, покарання, контролю або деморалізації населення. Від правильного встановлення контекстуального зв'язку зі збройним конфліктом залежить можливість застосування норм про воєнні кримінальні правопорушення та розмежування їх із загальними складами, передбаченими статтями 152 і 153 КК України. Тому включення до предмета дослідження питань кваліфікації сексуального насильства у воєнному контексті є своєчасним і практично виправданим.

Дисертантка обґрунтовано звертає увагу і на цифровізацію суспільних відносин. Електронні комунікації можуть бути середовищем погроз, шантажу, психологічного тиску, маніпулятивного залучення дитини, формування залежності або підготовки до подальшого сексуального посягання. Це ускладнює визначення моменту закінчення окремих складів, встановлення спрямованості умислу, розмежування домагання дитини для сексуальних цілей із готуванням або замахом на інші кримінальні правопорушення, а також оцінку цифрових відомостей як частини фактичної основи кваліфікації.

Актуальність обраної теми підтверджується наведеними у роботі статистичними показниками. За даними, опрацьованими авторкою, у 2023 році було обліковано 947 кримінальних правопорушень відповідної групи, у 2024 році -

872, у 2025 році - 921, тоді як до суду з обвинувальними актами було направлено відповідно 654, 573 та 649 кримінальних проваджень. Найбільшу частку у структурі направлених до суду проваджень становить зґвалтування - 53,9 %, далі розбещення неповнолітніх - 22,6 %, сексуальне насильство - 12,6 %, дії сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, - 9,8 %. Авторка обережно підходить до інтерпретації цих даних і не ототожнює різницю між облікованими провадженнями та обвинувальними актами з автоматичним доказом латентності чи неефективності розслідування, що заслуговує позитивної оцінки.

Отже, тема дисертації відповідає сучасним потребам науки і практики, а її прикладний характер безпосередньо кореспондує зі спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність». Дослідження спрямоване не тільки на тлумачення кримінально-правових норм, а й на формування правил та алгоритмів їх застосування уповноваженими суб'єктами правоохоронної системи.

Оцінка наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувачки.

Дисертація Крохмаль Наталії Володимирівни є завершеною кваліфікаційною науковою працею, структура якої підпорядкована поставленій меті. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 299 сторінок; список використаних джерел містить 210 найменувань. Такий обсяг джерельної бази дозволив авторці поєднати доктринальний, нормативний, порівняльно-правовий, статистичний і правозастосовний матеріал.

Мета дослідження сформульована як комплексне теоретико-правове осмислення проблем кримінально-правової кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності, виявлення закономірностей розвитку законодавчого регулювання та правозастосовної практики, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України. Система завдань послідовно охоплює історико-правовий,

компаративний, понятійний, догматичний і прикладний виміри теми. Вони узгоджені з об'єктом і предметом та фактично реалізовані у відповідних структурних частинах роботи.

Методологія дослідження має багаторівневий характер. Діалектичний та загальнонаукові методи використані для формування загальної концепції; історико-правовий - для відтворення еволюції охорони статевої свободи й статевої недоторканості; формально-юридичний - для аналізу складів кримінальних правопорушень; системно-структурний - для встановлення співвідношення суміжних норм; порівняльно-правовий - для оцінки зарубіжних моделей; логіко-юридичний і правове моделювання - для конструювання авторських пропозицій. Особливо важливо, що аналіз судової і слідчої практики прямо пов'язаний з виявленням типових помилок кваліфікації, тобто використання методів не має декларативного характеру.

Емпірична база включає офіційні статистичні дані за 2019-2025 роки, матеріали судової практики, правові позиції Верховного Суду, матеріали правозастосовної діяльності органів досудового розслідування, а також результати експертного опитування 157 працівників прокуратури та органів досудового розслідування. Позитивним є те, що авторка чітко окреслює межі такого опитування: воно використовується як джерело професійних оцінок і не подається як репрезентативна модель усієї правоохоронної системи.

Основні результати дисертації відображено у шести наукових працях за темою дослідження, з яких три статті містять основні наукові результати, а три публікації засвідчують апробацію матеріалів на науково-практичних заходах. Тематика публікацій охоплює об'єкт кримінально-правового регулювання посягань на статева свободу та недоторканість, кваліфікацію незакінчених статевих кримінальних правопорушень, нормативізацію відповідного регулювання, питання інтернет-комунікацій, законодавчої регламентації та

психічного насильства щодо дітей. Це свідчить про тематичну відповідність публікацій основним блокам дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дослідження полягає передусім у спробі побудувати цілісну модель кваліфікації не навколо окремої статті КК України, а навколо системи кримінально-правових норм, які функціонально пов'язані із захистом статевої свободи та статевої недоторканості. Такий підхід дозволив авторці запропонувати поділ на власне насильницько-статеві, суміжні статеві та контекстуально пов'язані склади. Значення цієї моделі полягає у тому, що вона відмовляється від механічного зарахування всіх правопорушень розділу IV Особливої частини КК України до насильницьких та водночас враховує норми інших розділів, коли сексуальне посягання виступає способом, кваліфікуючою ознакою або проявом іншого кримінального правопорушення.

Заслуговує на підтримку сформульоване авторське визначення кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності як інтелектуально-правової діяльності уповноваженого суб'єкта зі встановлення відповідності фактичних обставин ознакам конкретного складу. Суттєвою є деталізація обов'язкових напрямів такої оцінки: свобода волевиявлення і добровільна згода, характер сексуальних дій, наявність чи відсутність проникнення, форма насильницького або примусового впливу, вік і стан потерпілої особи, стадія, співучасть, повторність, сукупність та можливий зв'язок зі збройним конфліктом.

Окремий внесок становить систематизація кваліфікуючих ознак за характером насильства, способом учинення і ступенем суспільної небезпечності. Авторка послідовно показує, що для сучасної кримінально-правової оцінки поняття насильства не може зводитися лише до фізичного впливу. Психічний і психологічний примус, шантаж, залякування, використання залежності та

уразливості можуть істотно впливати на реальну свободу волевиявлення і тому мають бути враховані під час юридичної оцінки.

Позитивної оцінки заслуговує положення про самостійність, але взаємопов'язаність статевої свободи та статевої недоторканості. Авторка пропонує розглядати об'єкт кримінально-правової охорони через категорію соціального блага, акцентуючи на людській гідності, статевої автономії, тілесній і психічній недоторканості та свободі волевиявлення. Для потерпілих дітей статева недоторканість розглядається як спеціальний охоронюваний стан, пов'язаний із неможливістю надання юридично значущої згоди до досягнення визначеного законом віку.

Науковий інтерес становить пропозиція щодо забезпечення реальної гендерної нейтральності конструкції зґвалтування шляхом уточнення формулювання про проникнення. Аргументація пов'язується з необхідністю охоплення ситуацій, у яких потерпілим є чоловік, а сексуальне посягання вчиняється жінкою. Незалежно від того, який варіант законодавчої техніки буде визнано оптимальним, постановка цієї проблеми має практичне значення для забезпечення рівності кримінально-правового захисту.

Важливими є пропозиції щодо статті 154 КК України. Дисертантка обґрунтовує, що суспільна небезпечність примушування до акту сексуального характеру, особливо у випадках залежності та погроз, не завжди адекватно відображається статусом кримінального проступку. У зв'язку з цим запропоновано віднести діяння, передбачені частинами першою і другою статті 154, до злочинів та подано авторську редакцію відповідної норми. Така пропозиція має дискусійний характер, але є цілісною і впливає з проведеного аналізу способів впливу на статева свободу.

Значний практичний потенціал мають висновки щодо добровільної згоди. Авторка обґрунтовує, що її оцінка має бути контекстуальною, а мовчання, пасивність, відсутність активного фізичного опору чи попередні сексуальні

відносини не можуть самі по собі свідчити про згоду. При цьому в роботі підкреслюється необхідність перевірки сукупності фактичних обставин, що дозволяє уникнути як віктимблеймінгу, так і надмірно абстрактного тлумачення волевиявлення.

Подальшого розвитку набули правила кваліфікації незакінчених правопорушень, співучасті, повторності, сукупності та конкуренції норм. Авторка намагається виробити послідовні критерії для відмежування готування від замаху, добровільної відмови від вимушеного припинення, співвиконавства від пособництва, повторності від продовжуваного правопорушення, а сукупності від випадків, коли одна норма повністю охоплює іншу поведінку.

Окремо слід відзначити розроблення критеріїв кваліфікації сексуального насильства в умовах збройного конфлікту. Авторка справедливо зазначає, що сам факт воєнного стану не перетворює загальнокримінальне сексуальне посягання на воєнний злочин. Необхідно встановлювати контекстуальний зв'язок: статус суб'єкта і потерпілої особи, використання влади чи контролю, окупаційного режиму або затримання, зв'язок із воєнною операцією та спрямованість діяння. Це положення має безпосереднє значення для діяльності правоохоронних органів у сучасних умовах.

Наукова обґрунтованість результатів, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість результатів забезпечена поєднанням декількох груп джерел. Теоретичні положення зіставляються з чинним КК України, міжнародними стандартами, зарубіжним законодавством і практикою національних судів. Такий підхід дозволяє уникнути ізольованого догматичного аналізу і показати, як конкретна законодавча конструкція працює в реальній правозастосовній ситуації.

Особливо переконливою є логіка, за якою висновки про кваліфікацію формуються через взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних ознак. Авторка не розглядає спосіб насильства, безпорадність, залежність, вік потерпілої особи або

характер сексуальної дії окремо від спрямованості умислу та усвідомлення відсутності добровільної згоди. Це відповідає природі кримінально-правової кваліфікації, де фактичні обставини мають оцінюватися системно.

Значимою стороною роботи є також обережне поводження зі статистикою та результатами опитування. Авторка прямо визнає, що експертне опитування 157 працівників не може екстраполюватися на всю систему правоохоронних органів, а статистична різниця між облікованими провадженнями та обвинувальними актами не пояснює автоматично причин такої різниці. Це свідчить про належну методологічну дисципліну та зменшує ризик надмірних причинно-наслідкових висновків.

Водночас дисертація не є суто описовою. На основі виявлених проблем авторка формулює пропозиції *de lege ferenda* та рекомендації для правозастосування, що логічно випливають із попереднього аналізу. Висновки до розділів і загальні висновки кореспондують із завданнями дослідження, хоча окремі положення закономірно залишають простір для наукової дискусії.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності.

Перший розділ «Загальні засади дослідження насильницько-статевих дій сексуального характеру» виконує концептуальну функцію. У підрозділі 1.1 простежено розвиток нормативних підстав кваліфікації від історичних джерел до сучасної правозахисної моделі. Позитивним є те, що історичний матеріал використовується не сам по собі, а для пояснення зміни об'єкта охорони: від моральних, сімейних і статусних цінностей до сексуальної автономії, гідності та свободи волевиявлення.

У підрозділі 1.2 порівняльно-правовий аналіз охоплює Францію, Німеччину, Польщу, США, Велику Британію, Канаду та інші держави. Авторка робить висновок про тенденцію до визнання відсутності добровільної згоди центральним критерієм протиправності сексуальної поведінки та про ширше врахування психологічного примусу, безпорадності, залежності й вразливості. Водночас

дисертантка не пропонує механічного копіювання зарубіжних моделей, а наголошує на потребі їх адаптації до національної доктрини і законодавчої техніки.

Підрозділ 1.3 є важливим для відповідності роботи спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Саме тут кваліфікація розглядається як інтелектуально-правова діяльність уповноваженого суб'єкта, що має практичні наслідки для підслідності, предмета доказування, обсягу підозри, строків давності, санкцій і прав учасників. Авторка розмежовує кваліфікацію, криміналізацію, кримінологічне пояснення, моральну оцінку та доказування, водночас показуючи їх функціональний зв'язок. Запропонована структурована матриця ознак має прикладний потенціал для практичної підготовки слідчих і прокурорів.

Другий розділ присвячено юридичному аналізу елементів та ознак складів. У ньому об'єктивні та суб'єктивні характеристики розглядаються в єдиній системі. Авторка окремо аналізує статеву свободу та статеву недоторканість, характеристики потерпілої особи, способи насильства і примусу, добровільну згоду, зміст поняття «інші дії сексуального характеру», суб'єкта і суб'єктивну сторону, вікові критерії та контекст збройного конфлікту.

Важливо, що у висновках до другого розділу авторка відмовляється від категоричного ототожнення віку потерпілої особи з насильством. Сформована функціональна класифікація розрізняє власне насильницько-статеві, суміжні та контекстуально пов'язані склади. Разом із тим у межах додаткової класифікації за способом впливу авторка аналізує фізичне, психічне, психологічне насильство та використання уразливості. Такий підхід є науково продуктивним, оскільки дозволяє одночасно зберігати законодавчу точність і враховувати реальні форми придушення волі.

Третій розділ має виразно прикладну спрямованість. У підрозділі 3.1 узагальнено статистичні дані, типові проблеми кваліфікації та сформульовано законодавчі пропозиції, зокрема щодо статей 153 і 154 КК України. Підрозділ 3.2

присвячено незакінченим кримінальним правопорушенням; авторка розмежовує готування, замах і закінчений склад, добровільну та вимушену відмову. У підрозділі 3.3 аналізуються групові форми і співучасть, а в підрозділі 3.4 - повторність, продовжуване кримінальне правопорушення, сукупність і конкуренція норм.

Практично значущим є запропонований тест для вирішення питання про сукупність: слід з'ясувати фактичну самотійність діянь, наявність усіх ознак окремих складів, відмінність об'єктів або об'єктивних сторін, межі охоплення однією нормою змісту іншого діяння та наявність спеціальної норми. Такий алгоритм може бути корисним у справах, де сексуальне насильство поєднане з тілесними ушкодженнями, незаконним позбавленням волі, катуванням, торгівлею людьми чи посяганням на життя.

Загальні висновки систематизують результати дослідження за основними тематичними блоками. Вони містять не тільки підсумкові положення, а й конкретні напрями удосконалення законодавства та правозастосовної практики. Додатки доповнюють основний текст статистичними матеріалами, методичними рекомендаціями, авторською редакцією статті 154 КК України та актами впровадження. У сукупності це дає підстави визнати дисертацію структурно завершеною та змістовно цілісною.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Теоретичне значення роботи полягає у розвитку вчення про кримінально-правову кваліфікацію у сфері сексуальних посягань, уточненні категорій статевої свободи, статевої недоторканості, добровільної згоди, психологічного примусу, уразливості та контекстуального зв'язку зі збройним конфліктом. Запропонована авторкою система класифікації створює основу для подальших досліджень суміжних і контекстуально пов'язаних складів.

Практичне значення виявляється у можливості використання результатів у правотворчій діяльності, під час кваліфікації кримінальних правопорушень

органами досудового розслідування, прокуратурою і судом, у підготовці методичних рекомендацій, а також в освітньому процесі закладів вищої освіти системи МВС України. Наявні акти впровадження підтверджують апробацію окремих результатів у науково-дослідній, правозастосовній та освітній сферах.

Особливо перспективним видається використання запропонованих критеріїв у професійній підготовці слідчих і прокурорів. У справах про сексуальні посягання помилка часто виникає не через відсутність норми, а через неправильну послідовність юридичної оцінки. Структурований алгоритм, що починається з визначення охоронюваного блага, характеру сексуальних дій, добровільності волевиявлення, способу впливу, віку та стану потерпілої особи, а потім переходить до стадії, співучасті, множинності й контексту, може мати безпосередню методичну цінність.

Додаткова оцінка окремих наукових результатів та їх значення для правозастосування.

Окремої позитивної оцінки заслуговує те, що дисертантка намагається перевести загальні кримінально-правові категорії у форму приватних правил кваліфікації саме для досліджуваної групи посягань. Це особливо помітно у питаннях добровільної згоди, безпорадного стану, психологічного примусу, співучасті та множинності. У кожному з цих випадків загальна норма кримінального права набуває специфічного змісту через особливості сексуального посягання. Така конкретизація є важливою для практики, оскільки саме відсутність спеціалізованих алгоритмів часто породжує різне тлумачення однакових фактичних обставин.

Важливим є підхід до цифрових доказів. Авторка звертає увагу, що електронне листування може підтверджувати характер комунікації, погрози, маніпулятивне залучення дитини, усвідомлення її віку або спрямованість умислу. Водночас ізольований фрагмент переписки не повинен підміняти аналіз усього контексту взаємодії. Для сучасної правоохоронної діяльності це принципове

положення, адже значна частина комунікації переноситься в месенджери та соціальні мережі, а спокуса зробити висновок із одного скриншота чи окремого повідомлення є доволі високою. Запропонований підхід орієнтує на перевірку автентичності, повноти та контексту цифрової інформації.

Заслуговує на підтримку й те, що авторка не зводить правозахисний підхід до автоматичного посилення кримінальної репресії. У роботі неодноразово підкреслюється: моральна оцінка події або прагнення посилити відповідальність не можуть замінити точне застосування кримінального закону. Ця теза має особливе значення у провадженнях про сексуальне насильство, які закономірно викликають значний суспільний резонанс. Саме в таких провадженнях правоохоронні органи повинні одночасно забезпечити ефективний захист потерпілої особи й дотриматися принципів законності, правової визначеності та індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Певну методичну цінність має розмежування між попередньою та остаточною кваліфікацією, навіть якщо ці категорії не оформлені як окрема законодавча класифікація. На початку розслідування фактичний матеріал часто є неповним, тому кримінально-правова оцінка має робочий характер і може коригуватися з появою нових доказів. Водночас така гнучкість не означає довільності. Авторська модель орієнтує на те, щоб кожна зміна кваліфікації була результатом зміни або уточнення фактичної основи, а не лише зміни суб'єктивного бачення правозастосувача.

Дисертація також має значення для уніфікації практики щодо потерпілих дітей. Авторка підкреслює, що вікова ознака не повинна механічно ототожнюватися з насильством, але вона створює спеціальний режим кримінально-правового захисту. Це дозволяє точніше відмежовувати статті 155 і 156 від статей 152 і 153, де відсутність добровільної згоди має іншу юридичну конструкцію. Така постановка питання є важливою для запобігання як

необґрунтованому розширенню насильницьких складів, так і зниженню рівня захисту дітей.

Загалом зміст роботи свідчить, що авторка прагне поєднати доктринальну точність із практичною корисністю. Це проявляється у переході від загальних понять до критеріїв, від критеріїв - до типових помилок, а від помилок - до рекомендацій для правозастосування. Саме такий логічний зв'язок між теорією і практикою дозволяє оцінити дисертацію як дослідження, що відповідає профілю спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

1. У роботі запропоновано аналітичну категорію «насильницько-статеві кримінальні правопорушення» та функціональний поділ на власне насильницько-статеві, суміжні й контекстуально пов'язані склади. Водночас у висновках другого розділу додатково йдеться про групи правопорушень, насильницький характер яких пов'язується з використанням вікової, психічної або соціальної уразливості. Така багаторівнева систематизація має наукову цінність, однак під час захисту доцільно чіткіше пояснити, який саме критерій є визначальним для віднесення конкретного складу до «ядра» насильницько-статевих правопорушень, а який використовується лише як допоміжний критерій кваліфікації. Особливо це стосується статей 155, 156 і 156-1 КК України, у яких насильство чи примус не завжди є обов'язковою ознакою. Вважаю, що відповідь на це питання дозволить ще виразніше показати межі запропонованої авторкою концепції.

2. Центральним критерієм кваліфікації за статтями 152 і 153 КК України авторка обґрунтовано визнає відсутність добровільної згоди. Разом із тим у дисертації широко використовується категорія психологічного примусу, до проявів якого віднесено залякування, маніпуляції, використання залежності, цифровий вплив тощо. З огляду на вимоги правової визначеності потребує додаткового пояснення межа між психологічним впливом, який лише характеризує складну міжособистісну ситуацію, та таким впливом, який

юридично виключає вільне волевиявлення. Під час захисту бажано сформулювати мінімальний набір об'єктивно підтверджуваних критеріїв, що дозволив би слідчому, прокурору чи суду не підміняти правову оцінку суб'єктивним моральним сприйняттям ситуації.

3. Пропозиція віднести діяння, передбачені частинами першою і другою статті 154 КК України, до злочинів та посилити санкції є послідовною з огляду на загальну концепцію захисту сексуальної автономії. Водночас підвищення караності потребує особливої уваги до принципів пропорційності та системної узгодженості санкцій. Було б корисно почути додаткову аргументацію щодо того, які саме показники суспільної небезпечності примушування відрізняють його від кримінального проступку настільки, щоб обґрунтувати переведення до категорії злочинів, і яким чином запропонована редакція дозволяє зберегти чітке відмежування статті 154 від статей 152 і 153 КК України у випадках інтенсивного психологічного тиску.

4. У дослідженні порушено складне питання віку суб'єкта окремих статевих кримінальних правопорушень та необхідності узгодження вікових критеріїв. Авторка, з одного боку, звертає увагу на системне та цільове тлумачення окремих норм, а з іншого - визнає, що спеціальна модель відповідальності неповнолітніх у ситуаціях сексуальної поведінки без насильства потребує окремого кримінологічного та порівняльно-правового дослідження. На мій погляд, під час захисту доцільно чітко розмежувати положення, які дисертантка розглядає як сформульовані законодавчі пропозиції, та ті, що окреслюють напрями подальших наукових досліджень. Це сприятиме уникненню враження, що питання визначення віку суб'єкта може бути вирішене виключно шляхом розширювального тлумачення диспозиції відповідної норми, що не узгоджувалося б із принципом законності.

5. Безперечно актуальним є висновок про необхідність встановлення контекстуального зв'язку сексуального насильства зі збройним конфліктом для

застосування статті 438 КК України. Водночас практична реалізація цього підходу викликає питання про достатність і співвідношення окремих критеріїв: статус суб'єкта, статус потерпілої особи, контроль території, використання військової влади, зв'язок із конкретною операцією, мета залякування чи покарання. Було б доцільно під час захисту визначити, чи розглядає авторка ці критерії як сукупність обов'язкових ознак, чи як систему індикаторів, достатність яких оцінюється залежно від конкретного провадження, а також окреслити підхід до вирішення питання про сукупність статті 438 зі статтями 152 або 153 КК України.

Наведені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на уточнення окремих положень авторської концепції та не спростовують загальної наукової цінності дисертації. Навпаки, вони підтверджують складність предмета дослідження і можуть бути використані для фахової дискусії під час публічного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності.

За результатами ознайомлення з текстом дисертації та наведеними в ній посиланнями явних ознак фабрикації, фальсифікації або некоректного запозичення не встановлено. Позиції інших авторів у тексті відмежовуються від власних висновків здобувачки та супроводжуються посиланнями на джерела. Остаточна оцінка текстових збігів має здійснюватися з урахуванням офіційного звіту перевірки, наданого закладом вищої освіти.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Крохмаль Наталії Володимирівни «Кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне і практичне значення для розвитку кримінально-правової кваліфікації та правоохоронної діяльності.

За актуальністю теми, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю положень і висновків, методологічним рівнем, практичною спрямованістю та повнотою оприлюднення основних результатів дисертація відповідає спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність», вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка - Крохмаль Наталя Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність».

Опонент:

професор
кафедри кримінально-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти Дніпровського
державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Оксана ГРИТЕНКО

Підпис Гритенко О.А. засвідчує:

Проректор
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

Олександр ЮНІН